

explorador

La revolta camperola índia contra la privatització del sistema alimentari més gran del món

[vista prèvia >](#)

Milions d'agricultors d'arreu de l'Índia segueixen en peu de guerra —en plena pandèmia— contra el govern de Narendra Modi. S'oposen a les tres noves lleis agràries que volen desregular i liberalitzar l'agricultura índia, i que posen en perill un sistema de provisió pública que ha permès al país garantir prou excedent agrari per alimentar 800 milions de persones en temps de crisi. Un sistema que, tanmateix, s'ha demostrat insostenible mediambientalment i econòmic, però que els camperols creuen que amb la reforma neoliberal del líder populista només pot empitjorar.

Sònia Sánchez López

Periodista especialitzada en canvi climàtic i medi ambient a la secció Internacional del Diari ARA

@soniasanlop

En plena onada devastadora de Covid-19 a l'Índia, amb els hospitals col·lapsats i sense oxigen i unes xifres de contagi de rècord mundial, una marxa de mil tractors desfilava de nou, a principis de maig del 2021, en direcció cap a la capital del país, Nova Delhi. Milers de camperols amb els seus turbants sikh —l'ètnia majoritària a l'estat d'on venien, el Punjab— desafiaven el confinament i les restriccions per deixar clar que segueixen en peu de guerra. La seva revolta porta ja més de cinc mesos ocupant les carreteres d'entrada a Delhi amb tendes de campanya, tractors i més de 300.000 camperols, en els moments més àlgids, instal·lats allà dia i nit, per protestar contra tres noves lleis agràries que volen desregular i liberalitzar l'agricultura índia. Fins i tot arriscant-se a perdre part de l'ampli suport social que encara tenen, per atrevir-se a celebrar una manifestació multitudinària, sense distàncies ni mascaretes, en plena emergència sanitària, els agricultors estan decidits a mantenir el seu pols amb el primer ministre, Narendra Modi (1950). Ni tan sols la decisió del Tribunal Suprem de l'Índia, que al gener va deixar en suspens l'aplicació de les tres noves lleis

agràries, no els ha fet desistir. Modi els ha ofert també una suspensió de les reformes durant divuit mesos per poder negociar un acord que desactivi la protesta. Però tampoc ho han acceptat: volen la derogació total de les tres lleis. «*No volem cap esmena ni canvis cosmètics, volem que es retirin del tot, perquè són lleis anti-agricultors i pro-grans corporacions que faran que els beneficis dels petits camperols es vagi retallant perquè les grans empreses en treguin tot el profit*», denuncia per telèfon des de Delhi Hannan Mollah (1946), líder d'All India Kisan Sabha (AIKS), el front d'agricultors del Partit Comunista Indi, que participa en les converses amb el govern en nom dels camperols.

«Anti-agricultors» va ser també el crit que molts diputats de l'oposició van esgrimir durant la sessió caòtica a la Rajya Sabha, la cambra alta del Parlament, indi en la qual, a finals de setembre de 2020, es van aprovar dues de les tres lleis, amb una única votació a veu alçada del ple de la cambra, en diumenge, i sense cap debat en comissió.¹ La coalició

encapçalada pel partit de Modi, el nacionalista hindú Bharatiya Janata Party (BJP) [Partit Popular], va recaptar el vot d'alguns partits de l'oposició, però també es va beneficiar de l'absència de molts diputats,² en molts casos per positius en Covid-19, per tal de sumar la majoria necessària. Fins a dotze partits de l'oposició van presentar una queixa contra el vicepresident de la Rajya Sabha, per no haver atès les seves peticions d'ajornament, però la moció tampoc va ser atesa.³ Però si fins ara Modi ha sortit pràcticament indemne políticament després d'haver aprovat també per la via ràpida altres reformes polèmiques, com la llei de ciutadania que relega els musulmans a ciutadans de segona,⁴ o la suspensió de l'autonomia del Caixmir,⁵ aquest cop la revolta massiva dels camperols indis posa

jor ruckus, two farm bills passed in Rajya Sabha».

2 SHRIVASTAVA, «Numbers explain farm bill ruckus in Rajya Sabha».

3 THE INDIAN EXPRESS, «Farm bills: 12 opposition parties move no-confidence motion against Rajya Sabha Dy chairman».

4 NATH; SINGH, «After a heated debate, Rajya Sabha clears Citizenship –Amendment– Bill».

5 SÁNCHEZ, «L'Índia revoca l'estatut especial del Caixmir que li garantia la constitució».

1 SHARMA, «Mic broken, papers thrown: Amid ma-

La protesta contra les tres noves lleis ha unit pràcticament tots els agricultors del país

en perill la seva agenda. Amb un govern durament qüestionat per la gestió de la crisi de la Covid-19, que ha deixat més d'un quart de milió de morts al país —la majoria d'elles després d'haver donat la pandèmia per vençuda i haver permès actes polítics i religiosos multitudinaris—, el desafiament dels camperols s'alça encara com la segona gran amenaça política per al líder populista.

Una protesta que uneix la meitat del país

I és que la protesta contra les tres noves lleis ha unit pràcticament tots els agricultors del país. Malgrat la diversitat de situacions —l'agricultura és una competència dels diferents estats regionals—, que fa difícil comparar les circumstàncies del petit pagès que cultiva cebes i tomàquets a Maharashtra, a l'oest del país, amb les dels productors d'arròs i blat d'Uttar Pradesh, al nord, la mobilització contra la reforma de Modi ha unit més de 500 organitzacions camperoles d'arreu de l'Índia. Una força que Modi no hauria pas de subestimar. Un 43% dels treballadors a l'Índia es dediquen a l'agricultura, en dades de

2019.⁶ Són 263 milions de camperols en total, entre els que cultiven la seva pròpia terra i els que treballen al camp a compte d'un altre —*cultivators and labourers*, segons la terminologia utilitzada a l'Índia— amb dades de 2011, les últimes oficials.⁷ Aquell any per primer cop, de fet, el nombre de treballadors per compte aliena superava proporcionalment el dels agricultors autònoms. Però més enllà dels treballadors registrats, es calcula que la població índia que depèn de l'agricultura per a viure és almenys un 48% del total segons alguns informes,⁸ i fins a un 58% segons d'altres.⁹ En el segon país més poblat del món —camí de convertir-se en el primer— amb més de 1.300 milions de persones, aquesta última dada representaria prop de 800 milions de persones.

Al capdavant de la protesta, però, hi destaquen —pel gran nombre i pel colorit abillament— els campe-

rols de tres estats del nord: Punjab, Haryana i l'oest d'Uttar Pradesh, coneguts com els tres grans estats d'excedent verd del país. El Punjab, de fet, va ser la zona zero de l'anomenada Revolució Verda. Allà s'hi van posar en marxa en els anys 1960 les polítiques d'agricultura intensiva i modernització tecnològica que han fet créixer la productivitat agrícola de l'Índia de forma exponencial —a un alt preu mediambiental, això sí— i que van permetre al país assolir l'autosuficiència alimentària ja a la dècada de 1980.¹⁰ Ara, les tres noves lleis imposades per Modi per obrir l'agricultura índia al mercat i la inversió privada amenacen de posar fi al sistema de regulacions i suport públic a l'agricultura que van permetre aquell creixement. «*El Banc Mundial i les grans corporacions han estat intentant introduir aquestes lleis per desmantellar la sobirania alimentària de l'Índia des de l'Adaptació Estructural del 1991.*»¹¹ Durant 30 anys hem aconseguit aturar aquestes lleis, si ara no són derogades, destruiran el que és el sistema alimentari més gran

6 BANC MUNDIAL, «Employment in agriculture –% of total employment– modeled ILO estimate».

7 KUMAR (et al.), *State of rural and agrarian india report 2020*.

8 Ibidem.

9 IBEF, *Agriculture in India: Information About Indian Agriculture & Its Importance*.

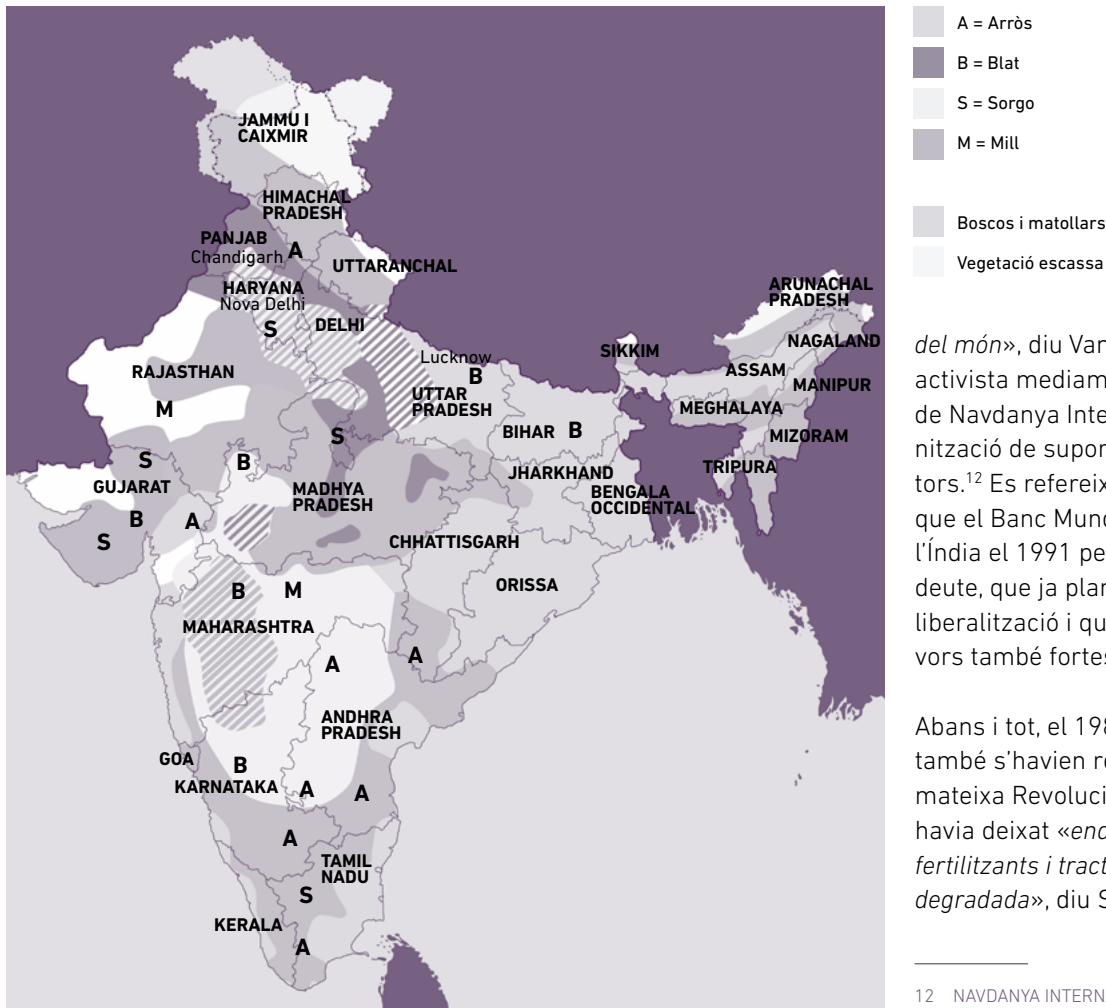
10 GOVERNMENT OF INDIA, *Pocket Book of Agricultural statistics 2017*.

11 EBRAHIMI, «Structural adjustment in India».

Es calcula que la població índia que depèn de l'agricultura per a viure és almenys un 48% del total

Figura 1

Àrees de cultiu majoritari a l'Índia, 2021

del món», diu Vandana Shiva (1952), activista mediambiental i fundadora de Navdanya International, una organització de suport als petits agricultors.¹² Es refereix a les condicions que el Banc Mundial va imposar a l'Índia el 1991 per al retorn del seu deute, que ja plantejaven una certa liberalització i que van aixecar llavors també fortes protestes.

Abans i tot, el 1984, els camperols també s'havien revoltat contra la mateixa Revolució Verda, que els havia deixat «endeutats –per comprar fertilitzants i tractors– per una terra degradada», diu Shiva. I és que el

¹² NAVDANYA INTERNATIONAL, «Indian farmers' 30 year struggle against corporate globalisation and 40 years struggle against the green revolution».

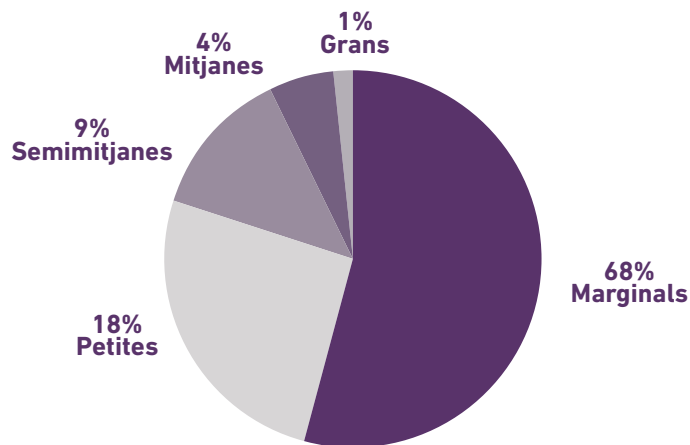
Les reformes de Modi no afronten els principals problemes de l'agricultura índia, sinó que es limiten a desregular i liberalitzar el sector perquè sigui el lliure mercat i la inversió privada qui n'agafi les regnes

sistema de regulacions públiques que va donar lloc a aquella gran transformació agrícola, i que ara els camperols lluiten per protegir, no és pas un sistema perfecte. Ans al contrari, tant les dades com els experts deixen clar que ni és sostenible mediambientalment ni està funcionant a l'hora d'assegurar uns ingressos justos a tots els agricultors. Però si bé és cert que calia un canvi, els experts consultats per aquest article, coincideixen que les reformes de Modi no afronten els principals problemes de l'agricultura índia, sinó que es limiten a desregular i liberalitzar el sector perquè sigui el lliure mercat i la inversió privada qui n'agafi les regnes i arregli les coses. Però en un país on el 86% dels agricultors tenen menys de dues hectàrees de terra i el 68% cultiva menys d'una hectàrea, els camperols temen que aquesta liberalització signifiqui imposar la llei del més fort.¹³ «Sabem que en un sistema de mercat desregulat són els petits productors els que perden, i la majoria de camperols de l'Índia són productors petits i marginals», adverteix Bina Agarwal, experta en segu-

¹³ KUMAR (et al.), *State of rural and agrarian india report 2020*.

Gràfic 1

Proporció de les explotacions agràries índies, 2015-16 (%)

Font: NRAS, 2020.

retat alimentària i drets de la terra de l'International Panel of Experts on Sustainable Food Systems (IPES-Food) [Panell Internacional d'Experts en Sistemes Alimentaris Sostenibles].

Què diuen exactament les tres lleis aprovades?

La Llei de Comerç de la Producció Agrícola coneguda com la llei de Promoció i Facilitació, obre la porta al fet que els agricultors puguin vendre els seus productes a qual-

sevol mercat i a qualsevol empresa sense límits geogràfics i sense passar per intermediaris. Això, que Modi presenta com un benefici per als camperols, perquè els permetrà, diu, negociar preus més alts amb qualsevol empresa privada, a la pràctica significarà l'abandonament progressiu dels *mandis*, nom hindi dels tradicionals mercats a l'engròs que es van imposar a gairebé tots els estats en els anys 1960 i 1970, precisament «per evitar l'explotació dels petits agricultors a mans dels comerciants», explica Agarwal.

Segons aquest sistema, cada estat divideix el territori en diverses àrees per instal·lar un *mandi* a cadascuna d'elles. Els camperols d'aquella zona només poden vendre els seus productes en aquell *mandi*, on funcionaris d'un Comitè de Mercat de Productes Agrícoles —APMC en les sigles en anglès— estableixen els termes de la subhasta, fixen preus de sortida i atorguen llicències als comerciants que hi volen comprar. Aquests pocs intermediaris amb llicència —els *arhatya* en hindi—, a més de comprar els productes, també fan préstecs als camperols per comprar maquinària o fertilitzants, ja que normalment els petits pagesos no tenen accés als crèdits bancaris. I els funcionaris de l'APMC també proveeixen els agricultors «de diversos serveis, des d'informació sobre noves llavors a dades sobre crèdits», apunta Agarwal. La llei no elimina directament els *mandi* però la lògica del mercat fa pensar que aquests espais regulats acabaran desapareixent, ja que els camperols més grans optaran per vendre a fora i els comerciants no voldran pagar les taxes que els imposa el govern per obtenir-hi una llicència si poden negociar directament amb

qualsevol camperol. I sense aquestes taxes, el govern no podrà invertir en infraestructures i el mercat anirà decaient, pronostica Agarwal.

La segona és la Llei de Serveis Agrícoles per Acords en Preu i Assegurances, coneguda com la llei d'Empoderament i Protecció. És una llei que fixa els termes dels futurs contractes agrícoles entre els agricultors i els

comerciants privats, per tal d'establir un preu de compra, però «no deixa clar tampoc com es fixaran aquests preus», diu Agarwal, de forma que queda en mans de cada negociació individual. La reforma fixa alguns organismes que hauran de dirimir disputes, però tampoc deixa clar com es resoldran aquests conflictes. I la tercera és una esmena a la llista de productes essencials, que inclou

Taula 1
Compra pública i producció total dels productes amb preu mínim garantit, 2019-20 (Milions de tones)

	Compra pública	Producció	% del total
Arròs	51,38	118,43	43,38
Blat	38,99	107,59	36,24
Cotó	17,79	60,27	29,51
Cigrons	2,10	11,35	18,47
Pèsols	0,72	3,83	18,47
Mongetes	0,14	2,46	5,69
Mostassa	0,80	9,12	8,78
Cacauets	0,71	10,10	1,03
Llet*	18,53	187,75	9,87

Font: Department of Food & Public Distribution, 2020.
*Dades de 2018-19 i compra pública proporcionada per les cooperatives lleteres.

Al sistema actual, el preu mínim es fixa en el moment de plantar la collita i assegura als camperols que, passi el que passi, no els pagaran menys d'allò

des del petroli als pesticides o les llavors. La reforma retira d'aquesta llista l'arròs, les patates, les cebes, els cereals i els llegums. Això vol dir que per a aquests productes ja no s'imposa un límit temporal a l'emmagatzematge, amb l'excepció de quan es produeixi un increment de preus del 100% o en cas de «situacions extraordinàries», com guerres, fam o catàstrofes naturals. La reforma, explica Agarwal, «permetrà als comerciants emmagatzemar productes agrícoles, inclosos els cereals, a menys que el govern anunciï que aquell producte com una necessitat d'emergència, cosa que obre la porta al fet que els compradors acumulin i especulin amb els cereals». Els agricultors temen el mateix que diu l'experta: «que les grans empreses acumulin el gra per generar una carestia artificial i així poder apujar els preus i treure'n més profit», resumeix Mollah.

Però aquí no acaba tot. Dins del sistema actual dels *mandis* i els APMC, el govern fixa un preu mínim garantit —Minimum Support Price (MSP)— per a 23 aliments considerats essencials.¹⁴ Aquest preu mínim

es fixa en el moment de plantar la collita i assegura als camperols que, passi el que passi, no els pagaran menys d'aquesta quantitat. Ahora, per a l'arròs, el blat i alguns pocs productes bàsics més —veure gràfic 2— el govern central —i també alguns d'estats— fan adquisicions públiques i compren la major part de la collita. Això permet al govern central accomplir el que fixa la Llei de Seguretat Alimentària del 2013, que l'obliga a proveir aliment a preus assequibles a uns dos terços de la població del país, uns 800 milions de persones. «Als estats de Punjab, Haryana i l'oest d'Uttar Pradesh, entre el 80% i el 85% de la producció és adquirida del govern», explica Devesh Roy, investigador del International Food Policy Research Institute (IFPRI). Tal com ja hem mencionat, Punjab va ser el primer estat a impulsar la Revolució Verda amb el nou sistema d'agricultura intensiva, amb tecnologia, fertilitzants i pesticides, i que apostava pel monocultiu. Si als anys 1960 aquest estat produïa diversos tipus de llegums i cereals, des de llavors ha passat a conrear exclusivament el blat i l'arròs, i el seu

principal comprador és el govern. És el mateix que passa als estats d'Haryana i a l'oest d'Uttar Pradesh, que de fet, en l'inici de la Revolució Verda conformaven un sol estat amb el Punjab que més tard es va dividir en aquests tres, explica Roy.

Les noves lleis no aboleixen directament els preus mínims garantits. Però donat que el govern aplica aquests preus i fa les seves adquisicions públiques dins dels *mandis*, tampoc «no està clar com es podran seguir mantenint si els *mandis* acaben desapareixent», segons Argawal. Sense els *mandis*, «els camperols hauran de negociar individualment el preu amb el seu comprador privat, que pot ser estranger —ja no cal que estigui registrat en aquella zona geogràfica concreta del *mandi*— i els petits camperols es trobaran en una posició molt dèbil per negociar», diu la investigadora del IPES-Food.

«És una qüestió de percepcions polítiques, la llei no diu això, però ells creuen que el govern ho acabarà fent», és a dir que desmantellarà el sistema d'adquisició pública, diu Roy sobre els temors dels agricultors del Punjab, Haryana i l'oest d'Ut-

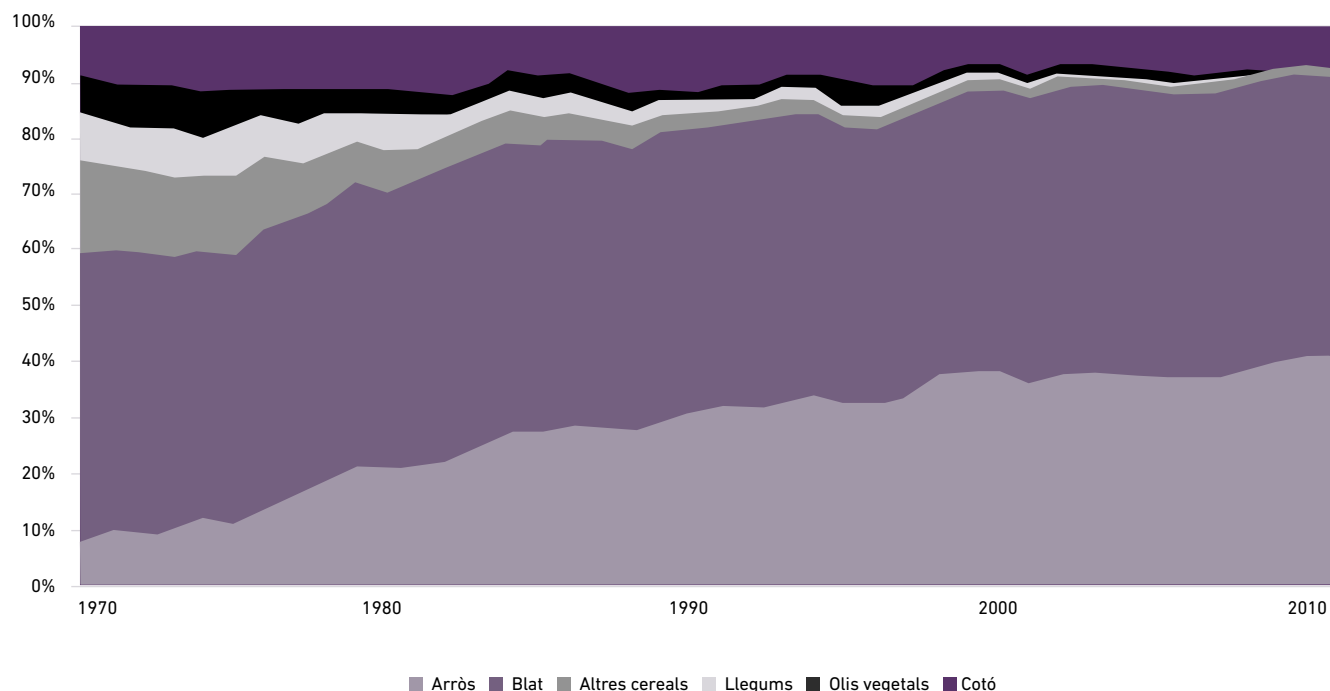
14 COMMISSION FOR AGRICULTURAL COSTS &

PRICES, «Organisation».

La desconfiança dels camperols cap el govern de Modi no parteix només de la seva aposta clara pel neoliberalisme, sinó també del seu estret lligam amb algunes de les grans corporacions del país

Gràfic 2

Evolució dels tipus de cultius al Punjab, 1970-2010 (%)

Font: Font: NRAS, 2020.

tar Pradesh. La desconfiança dels camperols cap al govern de Modi no parteix només de la seva aposta clara pel neoliberalisme, sinó també del seu estret lligam amb algunes de les grans corporacions del país. És

ben coneguda la seva amistat amb dos multimilionaris indis, a qui els manifestants acusen d'estar darrere de la reforma agrària: Mukesh Ambani (1957), l'home més ric de l'Índia, propietari del conglomerat Reliance

Industries —que van des dels combustibles fòssils al tèxtil passant per les telecomunicacions— i Gautam Andani (1962), propietari de l'Andani Group, que també engloba empreses al sector energètic, agrícola, immo-

El govern indi ha volgut vincular la protesta dels camperols amb el moviment secessionista sikh

biliari i fins i tot aeroespacial. El conglomerat d'Ambani, per exemple, és propietari de l'empresa de tecnologia digital Jio, que s'ha aliat amb Facebook i Google per tractar d'acaparar el mercat de la transició cap a una economia digital a l'Índia.¹⁵ I precisament, una altra de les coses que fa la nova llei de Promoció i Facilitació és obrir la porta al comerç agrícola en línia, en el que els agricultors podran vendre les seves collites a través d'aplicacions o plataformes d'internet. Els camperols temen que la mà de l'amic de Modi hi estigui darrere i per això, en el marc de la seva protesta, han estat impulsant també un boicot a les aplicacions de Jio.¹⁶

Acusacions de secessió

Els tres estats del nord lideren la protesta perquè són els que més tenen a perdre, ja que s'han dedicat gairebé de forma exclusiva al cultiu d'arròs i blat en el marc del sistema d'adquisició pública i preus mínims

garantits que ara veuen perillar. És per això que els turbans sikhs del Punjab, l'únic estat indi on aquesta ètnia és majoritària, predominen en la multitud mobilitzada des del novembre. La bandera sikh va onejar sobre l'històric Fort Vermell de la ciutat de Delhi, durant la jornada violenta del 26 de gener, quan els agricultors van aprofitar la commemoració del Dia de la República per entrar amb els seus tractors a la capital, on es van enfrontar amb la policia.¹⁷ El govern indi va voler vincular llavors la protesta dels camperols amb el moviment secessionista impulsat per l'organització Sikhs for Justice [Sikhs per la justícia], a la que acusa d'utilitzar la mobilització per recaptar diners per a la seva causa, que reivindica la independència del Punjab com a Khalistan. És en virtut d'aquesta vinculació que el govern de Narendra Modi va demanar la suspensió de centenars de comptes de Twitter que donaven suport a la protesta i fins i tot va detenir la jove activista climàtica Disha Ravi (1998), representant a Bangalore del moviment Fridays for Future, acusada de

sedició també per haver compartit a les xarxes i haver aconseguit que la jove sueca Greta Thunberg (2003) tuités un document de suport a la protesta dels pagesos.¹⁸

Tot i el seu suport a la protesta, molts petits pagesos de l'Índia veuen els que encapçalen la mobilització com «els rics agricultors del nord».¹⁹ Els pagesos dels tres estats del nord tenen una mitjana de quatre hectàrees de terra, una quantitat petita però comparativament molt gran si es té en compte que, com hem dit, el 68% dels camperols indis té menys d'una hectàrea. De fet, el sistema de preus mínims garantits pel govern només beneficia ara mateix a una petita part dels agricultors indis. Segons alguns experts, com Roy, només un 6% dels camperols indis se'n beneficien, però aquesta dada fa referència només als que cultiven blat i arròs, els dos principals productes que el govern adquireix. Si es té en compte tots els produc-

15 BAHREE, «Google Joins Facebook In Billionaire Mukesh Ambani's Jio Juggernaut».

16 BHARDWAJ, «Farmers doing everything to boycott Jio».

17 BBC NEWS, «Red Fort violence: Delhi police detain 200 after farmer protests».

18 SÁNCHEZ, «Reclamen l'alliberament de la Greta Thunberg índia, acusada de sedició».

19 FRAYER, «India's Farmer Protests: Why are they so angry?».

La Revolució Verda dels anys 1970 va ser una transformació radical. Es van imposar les varietats de cultiu de més alt rendiment i una modernització de la tecnologia

tes que el govern adquireix, i no només aquests dos cultius, resulta que són entre el 15% i el 25% dels agricultors que s'acullen a aquest sistema de preus garantits.²⁰

Són pocs perquè l'agricultura és una competència estatal i alguns estats, com Bihar, per exemple, van abolir el sistema dels *mandis* i els APMC ja al 2006; perquè molts camperols cultiven vegetals peribles que no estan a la llista de cultius amb MSP; o perquè per a molts camperols petits el *mandi* els queda massa lluny o no generen prou excedent perquè els interressi anar-hi. «*En els estats de l'est del país el 70% de la producció agrícola és per a autoconsum*», explica Roy. Però la majoria de camperols que no s'acullen ara a aquest sistema públic tampoc no volen deixar-ho tot en mans del lliure mercat. Molts d'ells ja ho han provat i no els ha anat gens bé. Segons l'organització Navdanya Internacional, de fet, la crisi agrària actual a l'Índia és el fruit de «*50 anys d'una Revolució Verda basada en monocultius, químics i capital intensiu, i 20 anys*

de globalització empresarial que han transformat l'agricultura índia en un mercat d'adquisició de llavors i químics cars i proveïment d'aliments barats».

Tanmateix, dins dels *mandi* hi ha molts problemes a resoldre. Alguns d'aquests comitès APMC que han de donar llicències per participar en les subhastes dels *mandis* «*s'han tornat corruptes i els procediments de llicències a nous comerciants s'han convertit en una font de suborns*», denuncia l'ONG índia Citizens for Justice and Peace (CJP) [Ciutadans per la Justícia i la Pau].²¹

I el sistema d'adquisició pública i de grans monocultius, que per una banda ha permès a l'Índia gaudir d'un excedent segur d'aliments bàsics per als moments de crisi —com va quedar clar durant el confinament per la Covid-19, quan el govern va poder repartir paquets d'ajuda alimentària a 800 milions de persones—, per l'altra genera greus problemes mediambientals.²²

Conseqüències nefastes de la Revolució Verda

A la dècada de 1950, l'Índia tenia una producció molt baixa de cultius i havia d'importar el gra principalment dels EUA. Dues grans sequeres en els anys 1960 van sumar-se a la guerra contra el Pakistan del 1965 i van derivar en una gran mancança d'aliments, que va forçar el govern indi a repensar el sistema. Va ser llavors quan es van promulgar les lleis que donen lloc al sistema actual, pensat per protegir els petits camperols i incentivar el creixement de la producció. Aquella Revolució Verda dels anys 1970 va ser una transformació radical. Es van imposar les varietats de cultiu de més alt rendiment i una modernització de la tecnologia, amb tractors, fertilitzants químics, pesticides i sistemes d'irrigació. Molts estats, com els tres grans estats d'excedent verd que hem esmentat, van passar del multicultiu al monocultiu. La producció agrícola es va disparar i cap a mitjans de la dècada de 1980 l'Índia era ja, per fi, autosuficient.

20 DAMODARAN, «Explained: Why it's an underestimate to say only 6% farmers benefit from MSP».

21 SINGH, «Do the three 2020 farm laws meet the constitutionally test?».

22 ROY; BOSS; PRADHAN, «How India's food-based

safety net is responding to the COVID-19 lockdown».

Més d'un 26% de l'Índia rural es troba encara sota el llindar de la pobresa i un 52% dels treballadors del camp estan endeutats, a causa dels alts preus dels pesticides i les llavors

Però allò va crear un model agrícola que avui dia és insostenible, econòmicament i mediambiental. Més d'un 26% de l'Índia rural es troba encara sota el llindar de la pobresa i un 52% dels treballadors del camp estan endeutats, a causa dels alts preus dels pesticides i les llavors.²³ L'ús excessiu dels fertilitzants químics i pesticides han contaminat les aigües. I alhora l'aigua s'està exhaustint: avui, el 54% de l'Índia pateix una manca d'aigua alta o extremadament alta, amb una situació especialment greu en els tres grans estats verds del nord.²⁴ Estudis basats en dades captades pels satèl·lits de la NASA conclouen des de fa temps que el Punjab podria convertir-se en un desert en els propers 20 anys.²⁵ Als efectes de l'emergència climàtica, que deixa sequeres cada cop més habituals i més intenses, s'hi suma el monocultiu d'arròs —que consumeix molta aigua—, i unes polítiques

públiques que ofereixen electricitat gratuïta per als sistemes d'irrigació. Tot plegat està exhaustint les reserves subterrànies d'aigua a tot el nord de l'Índia. Per això, Roy diu que no entén com els activistes mediambientals s'uneixen a les crides dels pagesos per evitar que el sistema actual canviï, quan el que caldria, diu, és abandonar el cultiu d'arròs, una varietat que a més d'exhaurir l'aigua és responsable del 10% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle del planeta. A més, encoratjats per la força de les protestes, els agricultors mobilitzats han inclòs també entre les seves demandes la petició perquè es descriminalitzi la crema de rostolls, una pràctica tradicional que és en part responsable de l'elevada contaminació atmosfèrica que pateix l'Índia.

«Hem de canviar la forma de cultivar», remarca Angawal, que aposta per canviar l'ús d'aigües subterrànies per un millor aprofitament de l'aigua de la pluja a través de sistemes d'irrigació més eficients, com la micro-irrigació. També caldria reduir l'ús de productes químics, diversificar els cultius i incentivar les pràctiques agro-ecològiques,

per aconseguir una agricultura més sostenible, segons l'experta. Unir-se en cooperatives de petits agricultors seria també una estratègia per guanyar força negociadora en un context globalitzat. Uns canvis que podrien aturar la sagnia de migrants del camp cap a les ciutats, si aconseguís que l'agricultura oferís finalment una vida digna a tots els camperols de l'Índia. ■

23 GOVERNMENT OF INDIA, Pocket Book of Agricultural statistics 2017.

24 KUMAR (et al.), State of rural and agrarian india report 2020.

25 RODELL; VELICOGNA; FAMIGLIETTI, «Satellite-based estimates of groundwater depletion in India».

■ Bibliografia

BAHREE, Megha. «Google Joins Facebook In Billionaire Mukesh Ambani's Jio Juggernaut» [en línia]. A *Forbes*, del 15 de juliol de 2020. Disponible a: <www.forbes.com>.

BANC MUNDIAL. «Employment in agriculture –% of total employment, modeled ILO estimate» [en línia]. ILOSTAT database, 2021. Disponible a: <www.data.worldbank.org>.

BBC NEWS. «Red Fort violence: Delhi police detain 200 after farmer protests» [en línia]. A *BBC News*. Disponible a: <www.bbc.com>.

BHARDWAJ, Aakanksha. «Farmers doing everything to boycott Jio» [en línia]. A *Tribune India*, de 24 de desembre de 2020. Disponible a: <www.tribuneindia.com>.

COMMISSION FOR AGRICULTURAL COSTS & PRICES. «Organisation» [en línia]. Ministry of Agriculture & Farmers Welfare, Government of India. Disponible a <www.cacp.dacnet.nic.in>.

DAMODARAN, Harish. «Explained: Why it's an underestimate to say only 6% farmers benefit from MSP» [en línia]. A *The Indian Express*, de 6 d'octubre de 2020. Disponible a: <www.indianexpress.com>.

DEPARTMENT OF FOOD & PUBLIC DISTRIBUTION. «Procurement Figures» [en línia]. Government of India. Disponible a: <www.dfpd.gov.in>.

EBRAHIMI, Farah. «Structural adjustment in India» [en línia]. A *OED Precipis*, núm. 113. Washington D.C: World Bank Group, 1996. Disponible a: <www.documents.worldbank.org>.

FRAYER, Lauren. «India's Farmer Protests: Why are they so angry?» [en línia]. A *NPR*, de 2 de març de 2021. Disponible a: <www.npr.org>.

IBEF. *Agriculture in India: Information About Indian Agriculture & Its Importance* [en línia]. India Brand Equity Foundation, 2021. Disponible a: <www.ibef.org>.

KUMAR, Richa (et al.). *State of rural and agrarian india report 2020* [en línia]. Network of Rural & Agrarian Studies, 2020. Disponible a: <www.ruralagrarianstudies.org>.

NAVDANYA INTERNATIONAL. «Indian farmers' 30 year struggle against corporate globalisation and 40 years struggle against the green revolution» [en línia]. A *Navdanya International*, de 18 de desembre de 2020. Disponible a: <www.navdanyainternational.org>.

NATH, Damini; SINGH, Vijaita. «After a heated debate, Rajya Sabha clears Citizenship – Amendment– Bill» [en línia]. A *The Hindu*, d'11 de desembre de 2019. Disponible a: <www.thehindu.com>.

SÁNCHEZ, Sònia. «Reclamen l'alliberament de la Greta Thunberg índia, acusada de sedició» [en línia]. A *Diari Ara*, de 16 de febrer de 2021. Disponible a: <www.ara.cat>.

SÁNCHEZ, Sònia. «L'Índia revoca l'estatut especial del Caixmir que li garantia la Constitució» [en línia]. A *Diari Ara*, de 5 d'agost de 2019. Disponible a: <www.ara.cat>.

RODELL, Matthew; VELICOGNA, Isabella; FAMIGLIETTI, James S. «Satellite-based

estimates of groundwater depletion in India» [en línia]. A *Nature*, núm. 460, pàg. 999-1002, 2019. Disponible a: <www.nature.com>.

ROY, Devesh; BOSS, Ruchira; PRADHAN, Mamata. «How India's food-based safety net is responding to the COVID-19 lockdown» [en línia]. International Food Policy Research Institute, 2020. Disponible a: <www.ifpri.org>.

SINGH, Adeeti. «Do the three 2020 farm laws meet the constitutionally test?» [en línia]. A *Citizens for Justice and Peace*, de 8 de desembre de 2020. Disponible a: <www.cjp.org.in>.

SHARMA, Harikishan. «Mic broken, papers thrown: Amid major ruckus, two farm bills passed in Rajya Sabha» [en línia]. A *Indian Express*, de 20 de setembre de 2020. Disponible a: <www.indianexpress.com>.

SHRIVASTAVA, Rahul. «Numbers explain farm bill ruckus in Rajya Sabha» [en línia]. A *India Today*, de 23 de setembre de 2020. Disponible a: <www.indiatoday.in>.

THE INDIAN EXPRESS. «Farm bills: 12 opposition parties move no-confidence motion against Rajya Sabha Dy chairman» [en línia]. A *The Indian Express*, de 20 de setembre de 2020. Disponible a: <www.indianexpress.com>.